ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Риштон тумани

2024 йил 14 март

4-1505-2402/166-сонли иш

Риштон туманлараро иқтисодий судининг судьяси Ш.Мирзаматов раислигида, судья ёрдамчиси Д.Хомидовнинг суд мажлиси котиблигида, даъвогар Олтиариқ туман фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг "Абдулазиз Абдуазим Обод" фермер ҳўжалиги манфаатида жавобгар — "Hamza Expo Art Textile" масъулияти чекланган жамият ҳисобидан 21 376 291 сўм асосий қарз ва суд ҳаражатларини ундириш тўғрисидаги даъво аризаси юзасидан қўзғатилган иқтисодий ишни, тарафлардан даъвогар адвокати Ж.Малабаев (2024 йил 15 февраль кунидаги 16-сонли ордер ва 2024 йил 19 февраль кунидаги 12-сонли ишончнома асосида) жавобгар вакили Ф.Хожибоев (2024 йил 3 январь кунидаги 3-сонли ишончнома асосида) иштирокида, Риштон туманлараро иқтисодий суди биносида, очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

АНИКЛАДИ:

Олтиариқ туман фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши (кейинги матнларда кенгаш деб юритилади) судга "Абдулазиз Абдуазим Обод" фермер ҳўжалиги (кейинги матнларда даъвогар деб юритилади) манфаатида Риштон туманлараро иқтисодий судига даъво ариза билан мурожаат қилиб, "Ната Еҳро Art Teҳtile" масъулияти чекланган жамият (кейинги матнларда жавобгар деб юритилади) ҳисобидан 21 376 291 сўм асосий қарз ва суд ҳаражатларини ундиришни сўраган.

Даъво аризасида иктисодий ишни Кенгаш вакили иштирокисиз кўриб чикишни сўраган.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси(кейинги матнларда ИПК деб юритилади)нинг 170-моддаси иккинчи қисмига мувофик иш муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган даъвогар суд мажлисига келмаса, даъвогарнинг ишни унинг йўқлигида кўриш тўғрисидаги аризаси бўлган такдирда, низо унинг йўқлигида ҳал қилиниши мумкинлиги белгиланган, шу сабабли суд ишни Кенгаш вакилининг иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топади.

Даъвогар вакили суд мажлисида кўрсатма бериб, жавобгар билан 2021 йил февраль ойида пахта хом ашёсини етказиб бериш тўгрисида шартнома тузилганлигини, шартномага асосан жавобгарга жами микдори 39,9 тонна бўлган қиймати 277 243 952 сўмлик пахта хом ашёсини етказиб берганлигини, лекин фермер хўжалиги томонидан белгиланган режа бажарилмаганлигини, бунга асосий сабаб фермер хужалигига қарашли ер майдонларини суғоришда муаммолар вужудга келганлигини, натижада, ғўза нихоллари шоналанган вақтда, аксари ғўзаларнинг шоналари тўкилганлигини, туман қишлоқ хўжалиги бўлими мутахассислари бошка маъсуллар иштирокида ер майдонининг ахволи жойига ўрганиб, далолатнома тузганликларини, чиқиб пахта кутилганидек бўлмаганлигини, шунинг учун режа бажарилмаганлигини,

жавобгар асоссиз равишда жарима ушлаб қолганлигини, жарима ушлаб қолинганлиги ҳолати тарафлар ўртасида тасдиқланган солиштирма далолатнома билан ўз тасдиғини топишлигини, шунинг учун жавобгар томонидан асоссиз равишда жарима сифатида ушлаб қолинган асосий қарзни ундириб, даъво аризасини тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Суд мажлисида жавобгар вакили даъво аризаси бўйича тушунтириш бериб, даъво аризасига ўз эътирозини билдириб, даъвогар билан 2021 йил февраль ойида пахта хом ашёсини етказиб бериш тўгрисида шартнома тузилганлигини, шартномага асосан даъвогар жавобгарга жами микдори 39,9 тонна бўлган киймати 277 243 952 сўмлик пахта хом ашёсини етказиб берганлигини, даъвогар аслида жавобгар 58,2 тонна пахта хом ашёсини етказиб бериши лозим бўлганлигини, тарафлар ўртасида тузилган шартномага асосан даъвогар пахта хом ашёсини шартномада келишилган микдорда топширмаганлиги сабабли, 21 376 291 сўм жарима асосли равишда ушлаб қолинганлигини баён этиб, даъво аризасини қаноатлантиришни рад этишни сўради.

Суд тарафлар вакилларининг суд мажлисида берган тушунтиришларини тинглаб, иш хужжатлари билан танишиб чикиб, уларга хукукий бахо бериб, куйидаги асосларга кура, даъво аризани каноатлантиришни лозим топади.

Иш хужжатларидан аниқланишича, даъвогар билан жавобгар ўртасида 2021 йил февраль ойида "Пахта хом ашёси ва уруғлик пахта етиштириш ҳамда уларни ҳарид қилиш тўғрисида"ги 120-сонли контрактация шартномаси имзоланган бўлиб, мазкур шартномага асосан даъвогар ўзига тегишли ер майдонида пахта ҳосилини етиштириб, даъвогарга жами 58,2 тонна пахта хом ашёсини топшириши лозим бўлган, бироқ жавобгар томонидан даъвогарга жами 39,9 тонна пахта хом ашёси топширилиб, шартномада белгиланган режага нисбатан 18,3 тонна кам топширилган.

Жавобгар даъвогарга пахта хом ашёсини кам миқдорда топширганлиги ва тарафлар ўртасида имзоланган шартноманинг 5-бўлим, 5.2-бандига асосан пахта хом ашёсини топширишдан асоссиз бош тортганлиги учун 21 376 291 сўм жарима хисоблаб, ушлаб қолган.

Даъвогар томонидан жавобгарга асоссиз ушлаб қолинган жарима бўйича юзага келган қарздорликни тўлаб бериш ҳақида юборилган талабнома, оқибатсиз қолдирилган, натижада, даъвогар судга кенгаш орқали даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар ҳисобидан 21 376 291 сўм асосий қарз ва суд ҳаражатларини ундиришни сўраган.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддаси иккинчи қисмига асосан ҳар кимга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органларининг ҳамда бошқа ташкилотларнинг, улар мансабдор шахсларининг қонунга хилоф қарорлари, ҳаракатлари ва ҳаракатсизлиги устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг (кейинги матнларда ФК деб юритилади) 8 ва 234-моддаларида мажбуриятнинг шартнома асосида вужудга келиши, 236-моддасига асосан мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ лозим даражада бажарилиши кераклиги белгиланган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартномаларнинг 5-бўлим, 5.2-бандига кўра, шартномада белгиланган микдорда ва ассортиметда, турлари бўйича,

белгиланган муддатларда маҳсулот топширишдан асоссиз бош тортганлиги учун "Хўжалик", "Харидор"га топширилмаган маҳсулот қийматининг 30 фоиз миқдорида жарима тўлашлиги белгиланган.

Даъвогар томонидан тарафлар ўртасида имзоланган 120-сонли контрактация шартномасида белгиланган режага нисбатан 18,3 тонна кам пахта хосили топширилган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартномаларнинг 5-бўлим, 5.2-бандига кўра, шартномада белгиланган микдорда ва ассортиметда, турлари бўйича, белгиланган муддатларда махсулот топширишдан асоссиз бош тортганлиги учун "Хўжалик", "Харидор"га топширилмаган махсулот кийматининг 30 фоиз микдорида жарима тўлашлиги белгиланган, шу сабабли жавобгар даъвогар хисобидан 21 376 291 сўм жарима ушлаб қолган.

Даъвогар томонидан суд мажлисига такдим этилган ҳужжатларга кўра, Олтиариқ тумани қишлоқ ҳўжалиги бўлими бошлиғи ўринбосари М.Охунов, кенгаш мутахассиси А.Ўринбоев, даъвогар раҳбари Б.Тўхлиев, даъвогар сувчиси У.Усмонов ва жавобгар агрономи М.Хомидов иштирокида 2021 йил 21 июль куни даъвогарга тегишли бўлган 106-111 контурлардаги 6,5 ва 10,5 жами 17,0 гектар ер майдонларидаги ғўзалар ҳолати юзасидан далолатнома расмийлаштирилган бўлиб, далолатномага кўра, ғўзалар дамбадан сув ичиши, тупроқ таркиби учма қумдан иборат бўлганлиги сабабли, вегитация даврида чанқатиб қўйилганлиги, натижада ғўза шоналари тўкилишига олиб келганлиги, ер майдонларини зудлик билан суғориш лозимлиги, акс ҳолда келгусида белгиланган шартномавий режани бажармаслик ҳолати бўлиши мумкинлиги кайд этилган.

Узбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2002 йил 4 мартдаги "Ўзбекистон Республикасининг "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўғрисида"ги Қонунини иктисодий судлар амалиётида қўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги 103-сонли қарорининг 12-бандига кўра, Қонуннинг 32-моддаси 1-қисмини қўллашда судлар қарздорнинг ҳақиқатда товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини тўлашдан бош тортганлиги холатларини (жумладан, тўлаш имконияти бўла туриб, тўловни амалга оширмаганлиги, қарзини тан олмаганлиги, кредиторликдебиторлик қарзлари ҳақида солиштириш далолатномалари тузишдан бўйин товлаганлиги, ўзини атайлаб тўловга қобилиятсиз қилиб кўрсатганлиги ва х.к.) далиллар асосида аниклаши лозим. Агар қарздор товар (ишлар, хизматлар) хақини тўлаш учун иқтисодий имкони бўлмаса, қарзни тан олиб, уни тўлашга харакат қилаётган бўлса, судлар унинг хатти-харакатларини тўловдан бош бахоламасликлари зарурлиги, қарздорнинг товар деб хизматлар) хакини тўлашдан бош тортганлиги исботланган холларда судлар у тўлашдан бош тортган сумманинг 15 фоизи микдорида жарима ундиришга хакли эканлиги кўрсатиб ўтилган.

Гарчи, суд мажлисида жавобгар вакили даъвогар хисобидан 21 376 291 сўм жарима асосли ва конуний ушлаб колинганлигини, чунки даъвогар режани бажармаган хамда бажарилмаган микдордаги пахта хом ашёсини белгиланган муддатларда топширишдан асоссиз бўйин товлаганлигини важ килган бўлсада, бирок даъвогар томонидан етиштирилган махсулотни белгиланган муддатларда топширишдан асоссиз бўйин товлаганлиги холатини исботловчи далилларни

судга такдим этмади, шунга кўра, суд даъвогарнинг асоссиз ушлаб қолинган 21 376 291 сўм жаримани ундириш талабини асосли деб хисоблаб, уни каноатлантиришни лозим деб топади.

Вахоланки, ИПКнинг 68-моддасининг биринчи қисмига кўра, ишда иштирок этувчи хар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос килиб келтираётган холатларни исботлаши керак, мазкур модданинг учинчи кисмига кўра, ишда иштирок этувчи хар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос килиб келтираётган далилларни ишда иштирок этувчи бошка шахслар олдида, агар ушбу Кодексда бошкача тартиб белгиланмаган бўлса, суд мажлиси бошлангунига қадар ёки суд белгилаган муддат доирасида очиб бериши лозим, ушбу модданинг бешинчи кисмига асосан, агар тараф суд томонидан талаб этилаётган далилни ўзида ушлаб турган ва суд сўрови билан белгиланган муддатда уни такдим этмаётган бўлса, ундаги маълумотлар шу тараф манфаатларига қарши қаратилган деб тахмин қилинади ва у томонидан тан олинган деб хисобланади.

ИПКнинг 118-моддаси биринчи қисмига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Баён этилганларга асосан суд, даъвогарнинг даъво аризасини каноатлантиришни, жавобгар хисобидан даъвогар фойдасига 21 376 291 сўм асосий карз ва 34 000 сўм почта харажати ундиришни хамда жавобгар хисобидан республика бюджетига ишни кўриб чикиш билан боғлик 427 525,82 сўм микдорида давлат божи ундиришни лозим деб хисоблайди.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Иктисодий процессуал кодексининг 118, 170, 176-179-моддаларини ҳамда Ўзбекистон Республикасининг Фукаролик кодексининг 8, 234, 236, 333, 437-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогарнинг даъво аризаси қаноатлантирилсин.

Даъвогар "Абдулазиз Абдуазим Обод" фермер хўжалиги фойдасига жавобгар "Hamza Expo Art Textile" масъулияти чекланган хисобидан 21 376 291 сўм асосий қарз ва 34 000 сўм почта харажати ундирилсин.

Жавобгар "Hamza Expo Art Textile" масъулияти чекланган ҳисобидан республика бюджетига 427 525,82 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргандан сўнг ижро варақалари берилсин.

Хал қилув қароридан норози тарафлар шу суд орқали Фарғона вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига бир ойлик муддат ичида апелляция тартибида шикоят бериш (протест келтириш) ёки ҳал қилув қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой муддат ичида кассация тартибида шикоят бериш (протест кирган ы кирган ы кирган кундан этартибида шикоят бериш (протест кирган ы кирг

Раислик килувчи, судья

Ш.Мирзаматов